

Vinko Filipović

RAVNATELJ NACIONALNOG CENTRA ZA VANJSKO VREDNOVANJE OBRAZOVANJA

Ako nema tajnosti identiteta pristupnika, bit će pritisaka na ocjenjivače mature. Želimo li to?

BORIS ŠČITAR

Razgovarala Lana Kovačević

Hoće li se mijenjati pravilnik o polaganju državne mature, koliko je važna anonimnost učenika pri ocjenjivanju ispita, koje promjene u polaganju državne mature očekuju nadolazeću generaciju maturanata i koja je važnost nacionalnih ispita za cijeli obrazovni sustav razgovarali smo s Vinkom Filipovićem, ravnateljem Nacionalnog centra za vanjsko vrednovanje obrazovanja, ključne ustanove za provođenje državne mature oko koje se ove godine digla velika prašina.

Ispiti državne mature prošli su bez problema, a onda se dogodio slučaj maturantice koja se potpisala na ispit, iako su upute za polaganje jasne, štoviše ponavljaju se godinu dana. Mnogi zbog tog slučaja zagovaraju izmjenu pravilnika o polaganju državne mature kako bi se učenicima koji su se potpisali na bilo koji ispit taj ispit ipak ocijenio. Zašto to nije moguće?

Zao mi je što je što je slučaj spomenute maturantice zasjenio sve dobro što se dogodilo ove godine na državnoj maturi. Najveće zasluge za pozitivne pomake na državnoj maturi svakako idu učenicima i njihovim nastavnicima, kao i djelatnicima Centra koji su stručno i odgovorno radili. Državna matura složena je operacija vrlo visokog rizika u čiju je provedbu uključeno oko 19 tisuća dežurnih nastavnika, 387 ispitnih koordinatora, gotovo 600 ocjenjivača, 126 članova stručnih radnih skupina, a tu su još i recenzenti, prevoditelji, stručnjaci koji rade na prilagodbi ispita i pomagači za pristupnike s posebnim potrebama. Ove godine nije bilo propusta u distribuciji ispita ni u njihovu povratu, nije bilo kompromitiranja pitanja iz ispita ili teme eseja, nije bilo pogrešnih podjela. Činjenica je da je 28.451 pristupnik pisao 139.160 ispita dovoljno govori o zahtjevnosti toga posla. Ono što najviše veseli jest to da su učenici postigli bolje rezultate nego prethodne godine, ali i nekih godina prije pandemije. Riječ je o generaciji maturanata koja je imala otegotne okolnosti u protekle tri godine – pandemiju, potres koji je mnoge prisilno iselio iz škola te štrajk prosvjetara – pa su znatan broj nastavnih dana proveli na online nastavi koja nikako ne može nadomjestiti nastavu uživo i unatoč svemu postigla je dobre rezultate na maturi. Prosječni rezultat bolji je iz hrvatskog i engleskog jezika, matematike na višoj razini, fizike, biologije, kemije, povijesti i geografije te niza drugih predmeta s nešto manje pristupnika. Nešto lošiji rezultati u odnosu na prošlu godinu su iz matematike na osnovnoj razini, politike i gospodarstva te njemačkog jezika. Osim toga, zahvaljujući kvalitetnijim ispitima i dobrom radu ocjenjivača bilo je znatno manje prigovora. Ove smo godine znatno rjeđe morali primijeniti mjeru poništenja ispita, što nerado činimo. Poništili smo 31 ispit, a prošle godine, primjerice, tu smo mjeru morali primijeniti 52 puta. Zao mi je zbog svake situacije kad zbog poništenja ispita učenik mora na jesenski rok državne mature, zao mi je

što 223 gimnazijalca nisu u ljetnom roku stekli završnost školovanja za što im je uvjet polaganje obveznih predmeta na državnoj maturi, kao i svih 4469 učenika strukovnih škola koji će također morati na jesenski rok državne mature ako žele upisati neki studijski program na fakultetima. Sve to pokazatelji su da matura nije bila ekscenka kao što se možda čini s obzirom na eksponiranost slučaja spomenute maturantice. Iskreno žalim što se to dogodilo i zao mi je što je trenutak dekoncentracije učenice prouzročio to da se na esej potpisala punim imenom i prezimenom, a to prema aktualnom Pravilniku nije dopušteno. Odredba kojom se zbog toga poništava ispit na snazi je od 2019. Ne vidim drugu mogućnost osim poništavanja ispita, barem dok su odredbe ovog Pravilnika na snazi. Načelo tajnosti identiteta pristupnika iznimno je važno jer se samo tako može osigurati objektivnost u ocjenjivanju s obzirom na to da eseje ocjenjuju nastavnici iz srednjih škola. Je li to prestrogo, o tome se može raspravljati, ali tek promjenom Pravilnika to se može mijenjati, a promjene nisu moguće u ovom ciklusu provedbe mature. O tome ćemo ozbiljno razmisliti na jesen kad ćemo predložiti promjene u cilju unapređenja Pravilnika. Ovogodišnja matura, to znači i jesenski rok, mora se odraditi prema postojećem Pravilniku jer riječ je o jedinstvenom ciklusu. Nacionalni centar ima cilj unaprijediti državnu maturu u svim segmentima, pa tako i u normativnim. Neovisno o svemu što je potaklo raspravu o tome je li Pravilnik u skladu sa zakonom, odnosno Ustavom, Centar je već i prije ovoga slučaja planirao predložiti Ministarstvu znanosti i obrazovanja promjene koje bi konkretizirale neka rješenja u Pravilniku, čime želimo ostaviti što manje prostora za dvostruko tumačenje iste odredbe. Je li ovaj Pravilnik u skladu sa zakonom, odnosno Ustavom, o tome će odluku dati nadležne institucije. Znakovito je da je konkretna odredba Pravilnika na snazi već četiri godine, dok sam Pravilnik vrijedi već deset godina i nitko od brojnih, pa i ustavnih stručnjaka koji se ovih dana javljaju do sada nije upozoravao da su neke odredbe sporne. Temeljni postulat državne mature dosljedna je i jednaka primjena pravila za sve, inače bi se doveo u pitanje smisao državne mature.

Odluka u kojoj vi kao ravnatelj odlučujete o posljedicama za spomenutu maturanticu, a nema prava na žal-

bu izazvala je brojne kritike. Kako na njih odgovarate?

Mijenjanje pravila u hodu tijekom, odnosno nakon ljetnog, a prije jesenskog ispitnog roka državne mature bio bi nedopustiv presedan. Želim reći da sam ovaj Pravilnik sa svim odredbama zatekao dolaskom na mjesto ravnatelja Centra u svibnju prošle godine i da ništa do sada nije upućivalo na to da je odredba poništenja ispita zbog otkrivanja identiteta sporna. Ne znam zbog čega bi i trebala biti jer je, kao što sam već rekao, tajnost jedno od osnovnih načela provedbe ispita državne mature u svrhu osiguravanja jednakosti za sve pristupnike. Želim pohvaliti sve ostale učenike koji su pokazali visok stupanj odgovornosti jer sve manji broj poništenih ispita govori o visokom stupnju poštivanja pravila provedbe ispita državne mature. Je li odluka protuustavna, to ne mogu reći, o tome će svoje mišljenje dati mjerodavne institucije ako netko postavi takav upit. Ponavljam, konkretna odredba Pravilnika na snazi je već četiri godine i nitko do sada nije upozoravao na protuustavnost Pravilnika. Meni je zao što se sve to dogodilo, ali odluku nisam mogao mijenjati jer sam primijenili isti princip pri sankcioniranju otkrivanja identiteta kako se to činilo i prethodnih godina.

Prozivaju vas za krutu birokraciju i neprikladnost državne mature. Smetaju li vam takve optužbe?

Ovih dana česte su optužbe da je Centar birokratiziran i krut, što nikako nije točno. Ako je primjena pravila birokratiziranost i krutost, onda je samo kruti, ali dok su na snazi takva pravila kakva jesu, moramo ih primjenjivati. Da Centar nije krut, ove smo godine pokazali nizom primjera: omogućili smo pisanje eseja mature u Veleposlanstvu u Budimpešti učenici koja je sudjelovala na Svjetskom prvenstvu u plivanju, omogućili smo pisanje državne mature izvan matične škole košarkašicama koje su bile na pripremama za Europsko prvenstvo, kao i košarkašima mlade reprezentacije iz odbojkašića koja je bila na pripremama izvan mjesta u kojem je pohađala školu. Činimo to i za druge učenike koji iz objektivnih razloga ne mogu u vrijeme pisanja državne mature biti u mjestu u kojem su išli u školu. Naravno, želimo zahvaliti i školama koje su benevolentno prihvatile te učenike. Napokon, omogućili smo polaganje ispita državne mature i pripadniku Torcida koji je bio u istražnom zatvoru u Remetincu, naravno s dopuštanjem Županijskog suda. Ima još niz primjera kojima smo pokazali fleksibilnost i nepravedno je sve što Centar radi u provedbi ovog zahtjevnog projekta gledati kroz ovaj jedan slučaj.

Riješimo misterij, koliko su unaprijed maturanti obaviješteni o tome smiju li se potpisati na ispit, kojim se priborom na pojedinom ispitu smiju koristiti te zbog kojeg i kakvog propusta riskiraju poništenje ispita?

Matura je uistinu veliki stres, prije svega učenicima, upravo zato smo im ove godine omogućili probne ispite kako bi se taj stres barem dijelom ublažio. Na tim probnim ispitima primijenjena je ista procedura pisanja kao i na ljetnom ispitnom

roku državne mature, uključujući i upozorenje na zabranu potpisa punim imenom i prezimenom. U ispitnoj knjižici uz ispit učenik ima opće upute u kojima čak masnim slovima piše: "Zabranjeno je potpisati se punim imenom i prezimenom". Dežurni nastavnik na početku pisanja svakog ispita dužan je pročitati Opće upute, a tijekom pisanja još najmanje jednom upozoriti učenike na tu zabranu. Činjenica da se od gotovo 140 tisuća pisanih ispita to dogodilo u 24 slučaja s isto toliko učenika govori da je golemoj većini to jasno te da ni u čemu nije problematično. Nastojat ćemo sljedećih godina naći načina da takav previd svedemo na nulu. Sve relevantne informacije o pravilima kojih se trebaju pridržavati pristupnici mogu pronaći u ispitnim katalozima, odnosno Pravilnicima kod svojih ispitnih koordinatora.

Matura je jedini ispit u cijelom obrazovnom sustavu u kojem svi imaju iste šanse i ne postoji mogućnost utjecaja na profesore koji ispravljaju testove upravo zato što ni u jednom trenutku profesori ne znaju čiji test ocjenjuju. Ipak, jeste li upoznati s bilo kakvom vrstom pritiska na ocjenjivače mature?

Do sada nisam čuo ni za kakve pritiske na ocjenjivače jer je ispit šifriran i ocjenjivač nikako ne može znati koji se učenik krije iza kojeg ispita. Zato je je važna tajnost identiteta svakog pristupnika, u suprotnom bi zasigurno bilo pritiska. Ocjenjivači su nastavnici s iskustvom, a većina njih godinama radi taj zahtjevan i odgovoran posao. Centar ulaže velike napore da što bolje pripremi ocjenjivače za vrednovanje ispita, što je ove godine dalo vidljive rezultate jer smo na 140 tisuća ispita imali 2837 žalbi od čega je uvaženo njih 895, a prošle smo godine imali 3987 prigovora, od čega ih je uvaženo 1157.

Konačno se u esejskom dijelu ispita hrvatskog jezika od iduće godine vraća prag prolaznosti. Zna li se već sada koji je to prag i što se neće tolerirati?

Prag prolaznosti definirat ćemo do 30. rujna. Nećemo biti prezahtjevni pri određivanju visine praga prolaznosti na eseju, ali definiranjem praga svakako ćemo dati na važnosti i ozbiljnosti tretiranja eseja kao važnog i neodvojivog dijela ispita iz hrvatskog jezika. Velika je šteta nanosena kad je ukinut prag prolaznosti na eseju kao uvjet za prolazak na ispitu iz hrvatskog jezika, što je dovelo do zabrinjavajuće pojave velikog broja praznih ispita. Ove godine 2865 učenika nije ostvarilo nijedan bod na eseju, a njih 1284 predala su prazan esej. Prošle godine bilo je još gore, 3825 učenika imalo je nula bodova na eseju, a 1671 maturant predao je prazan esej. Očekujemo da će vraćanjem praga praznih eseja biti znatno manje.

Sljedeće godine neće biti ni izbora razina ispita u hrvatskom jeziku, svi će učenici pisati jedinstveni ispit? Kakva su očekivanja, trebamo li već sada računati na bolje ili lošije rezultate na tome ispitu?

Prvi put nakon 13 godina provedbe mature uvodimo jedinstveni ispit iz hrvatskog jezika jer smatramo da nema razloga za dvije razine ispita

budući da to potvrđuje niz pokazatelja. Sve je češća pojava da gimnazijalci prijavljuju osnovnu razinu, iako po kurikulumu koji imaju to nikako ne bi smjeli činiti, a nasuprot tome učenici strukovnih škola zbog kojih su i uvedene dvije razine sve češće prijavljuju višu razinu. Toj pojavi u velikoj mjeri pridonose i pojedini fakulteti koji, kako bi pridobili studente za neke studijske programe, snižuju kriterije i traže samo osnovnu razinu ispita iz hrvatskog jezika kao uvjet za upis. Mislim da materinskom jeziku i ovime treba dati na važnosti jer moramo činiti sve kako bismo u općoj globalizaciji sačuvali identitet svoga jezika. Računamo da će jedinstvena razina barem dijelom tome pridonijeti. Što se tiče rezultata, teško je u ovom trenutku procijeniti, no ne vidim razlog za sumnju da će rezultati na ispitu biti lošiji. Ispitivat će se ono što je propisano kurikulumom, tj. ono što se uči na nastavi hrvatskog jezika. Stručna radna skupina koju čine ljudi s višegodišnjim iskustvom u izradi ispita napraviti će kvalitetne ispite kojima će se na adekvatan način vrednovati učenička postignuća.

Kažete da su ovogodišnji rezultati koje su učenici ostvarili bolji od prošlogodišnjih generacija. No mogu li se generacije uopće uspoređivati budući da se svake godine u pravilu mijenja prag prolaznosti za svaki ispit?

Rezultati su bolji ako polazimo od činjenice da ih uspoređujemo s istim pragom prolaznosti koji je bio na snazi prošle godine, ali i nekih prijašnjih godina. Iz toga se mogu pratiti trendovi uspješnosti rješavanja ispita državne mature. Uistinu sam zadovoljan da prvi put od 2010. godine prag prolaznosti ni u jednom od 28 predmeta nije mijenjan u odnosu na prethodnu godinu. Mislim da je to dobar pokazatelj standardiziranja ispita državne mature. Rezultate učenika možemo promatrati i neovisno o pragovima, primjerice u okviru prosječne riješenosti ispita, po čemu su ove godine učenici u mnogim predmetima bili bolji. Iстина, prethodnih godina bilo je popriličnih lutanja u određivanju praga prolaznosti, što zasigurno nije bila dobra poruka. Primjerice, najniži prag prolaznosti iz hrvatskog jezika bio je 2010. godine 25%, a najviši 2019. 37%; sada je 35%. Što se tiče matematike, najniži prag je bio 21,67% na maturi 2010., a najviši 28,33% 2014. godine, dok se u posljednjih šest godina stabilizirao na 25%. Iz engleskog jezika pragovi su bili najniži 2010. godine – 28,74%, a najviši u posljednje četiri godine – 36%. Pozitivno je što se prag prolaznosti kod puno predmeta ustalio u posljednjih nekoliko godina.

Maturantima je omogućen uvid u sve ispite državne mature pa se pitanja iz prethodnih godina ne smiju ponavljati. Koliko to poskupljuje državnu maturu?

Centar pokušava što više pomoći maturantima pa im zato omogućavamo uvid u ispite državne mature koji im služe za vježbanje i pripremu za polaganje državne mature, a nakon javne objave te inačice više nisu upotrebljive za državnu maturu. To u izvjesnoj mjeri poskupljuje državnu maturu, ali u odnosu na korist koju od toga imaju maturanti, to i nije prevelika cijena. Stručne radne skupine, osim što svake godine rade na unapređenju ispita, rade i nove inačice kako bismo uvijek imali dovoljan broj rezervi. Tajnost ispita nestala je onog trenutka kad se svi provedeni ispiti skeniraju i pohranjuju u bazi kako bi učenici mogli uložiti prigovor na bodovanje pa je već time onemogućena ponovna primjena istog ispita.

Budući da se uvodi jedinstveni ispit iz hrvatskog jezika, možemo li uskoro očekivati da se to primijeni recimo na matematici?

Centar čini sve da unapri- ▶▶

Pravilnik će se mijenjati, ali će se morati i dosljedno poštovati, inače državna matura nema smisla

►► INTERVJU VINKO FILIPOVIĆ

jedi državnu maturu u svim segmentima, od organizacije, provedbe do sadržaja i koncepta ispita. U tom pogledu radimo iskorake i u konceptu mature kad je riječ o obveznim ispitima. Sljedeće godine uvodimo jedinstveni ispit iz hrvatskog jezika, a što se tiče drugih obveznih predmeta, pa tako i matematike, želimo prije svega čuti mišljenje svih relevantnih stručnih institucija, od fakulteta do strukovnih udruga, a u konačnici i nastavnika jer ne želimo ništa mijenjati bez potpore struke. Mnoge promjene koje donosi, primjerice one organizacijske naravi, kad je u pitanju kalendar državne mature, Centar osmišljava u suradnji s ravnateljima škola i uvažava njihovo mišljenje. U provedbi mature škole su nam jako važan partner i bez njihova doprinosa ništa ne bismo mogli napraviti, stoga i ovaj put zahvaljujem svim nastavnicima koji su sudjelovali u provedbi ispita državne mature, ispitnim koordinatorima koji su nam važna spona između Centra i škola te ravnateljima koji su u tom funkcionalnom dijelu provedbe državne mature jako važni.

Veliki iskorak sljedeće godine bit će i nacionalni ispiti koje će pisati učenički osmišljivači i petih razreda osnovnih škola... Koji je krajnji cilj uvođenja nacionalnih ispita u osnovne škole?

Nacionalni ispiti vrlo su zahtjevan, ali vrijedan projekt standardiziranog vanjskog vrednovanja postignuća učenika. U ožujku i travnju 2023. godine provest ćemo nacionalne ispite za učenike osmog razreda

BORIS ŠČITAR

u svim osnovnim školama (oko 39 i pol tisuća učenika), a u 81 školi ove će godine u listopadu ispiti pisati učenici koji su prošlu školsku godinu pohađali četvrti razred. Cilj nacionalnih ispita jest uspostava usklađenog i učinkovitog sustava odgoja i obrazovanja na temelju utvrđenih razina postignuća s obzirom na ishode predmetnih kurikula. Uz predmete koje su ove godine polagali (hrvatski jezik, matematika, biologija, fizika i kemija) sljedeće godine polagat će nacionalne ispite iz prvog stranog jezika, geografije i povijesti. Rezultati nacionalnih ispita bit će korisni učenicima i roditeljima, jer će moći usporediti svoja postignuća sa ključnim ocjenama na kraju osmog razreda, zatim učiteljima, stručnim službama škola i ravnateljima da na temelju rezultata naprave usporedbu s nacionalnim prosjecima nakon čega će imati uvid u kojim predmetima treba raditi promjene, a u konačnici će i obrazovne institucije na temelju rezultata nacionalnih ispita moći raditi smjernice u cilju poboljšanja odgojno-obrazovnog sustava što se tiče kurikula ili stručnog usavršavanja učitelja. Nacionalni ispiti bit će i dobra pretpostavka na temelju koje će se moći u perspektivi mijenjati model upisa u srednje škole, ali o tome će odluku donijeti resorno Ministarstvo.

Trebamo li uspjeh osnovnoškolaca na nacionalnim ispitima vezati i za napredovanje nastavnika?

Rezultati i praćenje napredovanja učenika na nacionalnim ispitima mogli bi biti jedan od parametara u napredovanju učitelja. Nacionalni ispiti standardizirani su način vrednovanja učenika i tu se otklanja svaka subjektivnost, jer svi učenici imaju isti ispit i pišu ga u isto vrijeme, a ocjenjuju ga neutralni ocjenjivači s vrlo jasnim uputama za vrednovanje. ●

Nikad robom

GORAN GEROVAC

Neću se odazvati pozivu na štednju! Odbijam dvaput platiti cijenu za krizu za koju nisam kriv. Grijat ću se kao i prije. Ako grijanja uopće bude

Neću se odazvati nijednom pozivu na štednju bilo kojeg oblika energije! Štoviše, pozivam sve ostale korisnike ionako preskupih usluga energetskog plasmana da to ne učine. Koristit ću ih onako kako sam činio i dosad, prema svojim potrebama, da mi ne bude ni vruće ni hladno ni mračno ni previše svijetlo. Jednostavno, odlučio sam da se neću kažnjavati i neću ispadati dvostruka budala. Stvar je potpuno jasna ako si postavite pitanje koja je moja, koja je vaša odgovornost, poštovani obični korisniče, to što neće biti dovoljno plina ili nafte, to što neće biti struje i vode?! Jesam li ja pokrenuo rat i skrivio pandemiju, jesam li se ja kurčio po Ukrajini i stavljao razjarenom biku crvenu krpnu pred lice? Nisam li već odavno namirio svoj dug i (pre)platio ovu induciranu krizu kroz to što plaćam sve suludo neopravdano visoke cijene koje ionako ne prestaju rasti. I što bih još trebao? Odricati se onoga što dvostruko namirujem zbog krize za koju nisam kriv?! Od mene se traži da dva puta plaćam nesposobnost ili zlonamjernost globalnog upravljanja i da s tako strukturiranim zlom idiotizma pokazujem lažnu i oktroiranu solidarnost. U redu, hajdemo stvari postaviti u ekvivalenciju ili-ili, kakav se postavlja nama – pristajem na redukcije i štednje ako se sve cijene vrate na staro ili nema nikakvih odricanja sve dok cijene rastu. Logika ne može biti preciznija jer valjda se povećanje cijena i jest dogodilo da bi se osigurali svi segmenti opskrbe, da bi se živjelo normalno. Samim time već sam preuzeo na leđa apsolutno sve efekte kapitalističkog sranja koje se prolilo u svijet pretvorilo u cloacu maximu.

Naprosto je nevjerojatan cinizam kojim se od ljudi radi budale i tjera ih se da ginu, da plaćaju zato što ginu, da se odriču zato što plaćaju, da se klanjaju onima zbog kojih se odriču, da zbog onih zbog kojih se odriču tonu u sve dublju bijedu, da u dubini te bijede još moraju biti sretni što su uopće živi, a živi su samo zato da bi imao tko ginuti, plaćati i odricati se. Varoufakis je lucidno primijetio da je karakteristika drevnih društava da pod pritiskom suvremenih iskušenja izmišljaju stare strahove. Eagleton je došao još bliže kad je rekao kako je kapitalizam sustav koji treba biti u stalnom pokretu zato da bi ostao na mjestu. Krize, ekonomske i zdravstvene, generiraju strah u amalgamu s povijesnim ranama između različitih nacija, dok rat stvara iluziju dinamike potrebne kapitalizmu da se održi u sedlu svaki put kad nema odgovor na gospodarsko bezizlazje koje je stvorio. Je li rat u Ukrajini koreografija? Koji rat to nije bio. Zato se ratovi ciklički pojavljuju i zato mir nikada neće biti ništa drugo

nego kratak predah između dva krvoprolića unutar kojeg se stvara hologram privrednog uspona i kolektivnog blagostanja. Kapitalizam je sustav bez odgovornosti onih koji bi zbog pozicija morali biti najodgovorniji; ako je riječ o firmama, menadžmenti ne nose odgovornost za loša poslovanja nego fatamorganu pozitivnih poslovnih bilanci stvaraju otpuštanjem radnika ili smanjivanjem njihovih plaća. Što ih, u epilogu, ne sprečava da zbog plusa na kraju godine u Excel tablicama sebi ne podijele bonuse. Ako je pak riječ o državama, čak ni smjena jedne političke garniture ne znači suštinski novi poredak jer model upravljanja ostaje isti, a demokratski okvir pridonosi iluziji mijene u cementiranju poretka samog. To su razlozi zbog kojih je poziv na štednju i solidarnost sa sustavom koji ne pokazuje nimalo solidarnosti s nama cinizam i bezobrazluk. Udvostručit će se cijena plina i grijanja, ali grijati se nećete smjeti, nego, dok još imate poneki dinar, kupite si deblje veste za zimu da u njima čučite u hladnim stanovima bez hrane i vode. Uostalom, što nam mogu ne pristanemo li na štednju? Isključiti struju, vodu, grijanje?! Neka počnu isključivati pa će imati ulice debelo zagrijane bijesom ljudi koji tiho gube strpljenje. Rat se osjeća u zraku, u toj marinkovićevsko-kiklopovskoj atmosferi opkoljavanja prestravljenog pojedinca koji u gubljenju vlastite glave ne može nazrijeti viši smisao žrtvovanja. Melkior, Ugo, Maestro, Don Fernando i povijesni monolog o preventivnim atentatima, ili Starojugoslavenski Major u naukovanju o orijentaciji budućih leševa

na frontu.

Okrenemo li se oko sebe, prepoznat ćemo ih u atmosferi pužajućeg užasa što nas obavija i guši. Svijetu ponestaje budućnosti. Šteta je to, jer doista je divan. Ali što mu vrijedi kad je čovjek jedina istinska invazivna vrsta na njemu. Mi uništavamo i spaljujemo, ubijamo i proganjamo, protjerujemo i ograđujemo. Mi sami sebe tjeramo u propast, ali nije nam ni to dovoljno, nego nemamo obzira ni prema svim ostalim vrstama. Jednostavno nas nije briga. Zarada i novac isključiva su božanstva kojima prisežemo i kojima se klanjamo, a sve ostalo su trećerazredne neizbježnosti. Ogrezli u maligni cinizam, ne osvrćemo se na kontradiktornosti dok opravdavamo invazivno ponašanje, pa tako SAD, država nastala na krvi starosjedioca i navalni emigranata, podiže zidove na svojim granicama kako bi spriječila ulazak – emigranata?! Najglasniji među tom zidno-braniteljskom populacijom su bijelci čiji se boravak na tom kontinentu najčešće ne može širiti ni na treću generaciju. U kojem bi se smjeru povijest razvijala da su američki starosjedioci prije 500 godina podignuli zid i tako svoj način života, koji nije imao ambiciju ugroziti iko-ga na drugim zemljopisnim cjelinama, zaštitili od načina života koji će njih istrijebiti i gurati u rezervate i u robovski rad. Američka demokracija i privreda izg(r)adene su s jedne strane na istrebljenju domorodaca, a s druge na jeftinij, gotovo besplatnoj radnoj snazi. To je bio prosperitetni zalet u kojem je samoregulirano tržište izgledalo moguće.

PRESTANITE VEĆ JEDNOM OČEKIVATI DA SE ODRIČEM VLASTITOG ŽIVOTA DA BI KAPITALIZAM PREŽIVIO

Umeđuvremenu su se dogodili poneki užasi preko kojih se ne može priječati zatvorenih očiju ili radijatora. Prestanite, već jednom, od mene očekivati da se odričem vlastitog života da bi kapitalizam preživio. Tri četvrtine našeg vijeka prolazi u izvanrednom stanju. Nekad je barem između dvije uzbune postojao kratki predah, a sada jedna kriza sustiže drugu. Ako se sutra odrekne grijanja, pa auta, pa struje, pa onda vode i većeg dijela namirnica, nema više smisla pretvarati se da živiš. Umjesto da se podvrgnem štednji, odlučio sam reći da ja ZAHTEJEM od svih ovih što se okupljaju na važnim skupovima da napokon naprave nešto za nas ili da odu. Dosta je bilo. "Večere, ručkovi, velika primanja, šampanjac, torte, majoneze... Cilindraši, nabiguzice. Guzaju se po ložama i automobilima. Šinjon, lornjon, lak, frak... Zlato, dijamanti, briljanti... Buzoranti!! Otmjenost, protokol..., a sve dubre do dubreta... Ali ima jedno vrijeme, ima jedno vrijeme kad svršava kurvin pir...", pisao je nadahnuto Marinković, a još nadahnutije odigrao Boris Dvornik. Kiklop dolazi. Osjeća se smrad sumpora i propadanja. Da mi ne prekupi do kraja, odoh pojačati klimu... ●